

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Hämeen liiton mielestä varausmaksun asettaminen varaajalle on perusteltu. Näin vältetään ylisuurien ja tarkoituksettomien alueiden varaaminen ja varausalueista tulee harkitumpia. Lakiehdotuksessa esitetty varausmaksun suuruus 1 euro/hehtaari on kuitenkin kovin alhainen ja maksun määrää tulisi harkita nostettavan, jotta haluttu lopputulos voidaan saavuttaa. Lakiehdotuksen mukaan varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Tämä on hyvä lisäys, jos näihin pykäliin lisätään kansallispuistot, luonnonsuojelualueet ja Natura-alueet.

Varausajan lyhentämistä kahdesta vuodesta vuoteen on perusteltua sillä edellytyksellä, että lainsäätäjä on varma siitä että yksi vuosi on riittävä aika malminetsintäluvan hakemiselle. Lakiehdotuksessa esitetään vuoden määräajasta poikkeamismahdollisuutta kaivosviranomaisen päätöksellä ja varausajasta poikkeamisesta ei saa tulla käytäntöä liian lyhyeksi asetetun varausajan vuoksi.

Kaikki parannukset, jotka lisäävät osallisten tiedonsaantia ja mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä ovat tervetulleita, kuten varaajan ilmoitusvelvollisuus varausilmoituksen jättämisestä sekä tiedonsaannin vapaa saatavuus viranomaisten järjestelmistä.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Keskeisten lakien rajat eivät ole selvät. Kaivoslakiin olisi selkeämmin kirjattava, mitä muiden lakien velvoitteita hakijan on otettava huomioon varauksia, malminetsintä- tai kaivos- ja kullanhuuhtontalupia haettaessa tai tällaisen toiminnan aloittamista suunniteltaessa. Myös lakien väliset suhteet ovat epäselvät. Vesilaki kieltää mm. vesistöjen pilaamisen ja luonnonsuojelulaki kieltää uhanalaisten lajien elinympäristöjen tuhoamisen, miten tämä näkyy kaivoslain pykälissä tai kaivostoiminnan edellytyksissä? Tulisi harkita sitä, voiko kaivoslakipykäliin lisätä enemmän viitteitä muuhun lainsäädäntöön.

Suurin ongelma kaivoslakiluonnoksessa on, että se ei yksiselitteisesti kiellä malminetsintää ja kaivosvarauksia luonnonsuojelualueilla ja muilla arvokkailla luonnonalueilla. Tässä on perusteluna se, että asia kuuluu luonnonsuojelulakiin. Uutta luonnonsuojelulakiehdotusta ei kuitenkaan ole vielä hyväksytty, joten tässä vaiheessa emme voi tietää, tuleeko kaivostoiminnan harjoittaminen kansallispuistoissa sallituksi vai kielletyksi luonnonsuojelulaissa. Hämeen liitto esittää, että nykyisen kaivoslain 7 §:ää, jossa määritellään missä malminetsintä työtä ei saa tehdä, muutetaan siten, että sinne lisätään muiden rajoitusalueiden joukkoon kansallispuistot, luonnonsuojelualueet ja natura-alueet. Tässä pykälässä on lueteltu muidenkin erityislakien kohteita esim. hautausmaat (kirkkolaki), puolustusvoimien alueet ja yleiset tiet (tielaki). Sama lisäys tulee tehdä nykyisen kaivoslain 9 §:ään, joka koskee malminetsinnän luvanvaraisuutta, tässä pykälässä on viitattu muihin erityislakiin, mutta ei luonnonsuojelulakiin. Viittaus luonnonsuojelulakiin on myös lisättävä.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehtojilla? Millaisilla?

Varausalueiden suhteettoman suuri koko on aiheuttanut huolta alueen kansalaisissa. Huolestuminen on saattanut johtua siitä, että varausalueen luonnetta ei ole täysin ymmärretty. Lakiehdotuksessa mainittu varaajan tiedotusvelvollisuus huolellisesti toteutettuna voisi auttaa tässä asiassa. Hämeen liiton tietoon ei ole kantautunut, että malminetsintäluvista maakunnan alueella olisi koitunut kohtuutonta haittaa esimerkiksi alueen elinkeinotoiminnoille.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Hämeen liitto suhtautuu varauksin ehdotukseen, että kaivostoiminta aina perustuisi oikeusvaikutteiseen asema- tai yleiskaavaan. Kaikki kaivokset eivät ole vaikutuksiltaan samanlaisia. Osa kaivostoiminnasta on verrattavissa kalliokiviainesten louhintaan, joille lupa voidaan myöntää

maa-aineslain perusteella. Tällaisia ovat esimerkiksi rakennusteollisuuden käyttämät dolomiittikaivokset. Kuntien tulisikin muita alueen viranomaisia kuultuaan itse saada ratkaista, vaaditaanko kaivoslupaa varten oikeusvaikutteinen yleis- tai asemakaava, vai riittäisikö vaihtoehtona nykyisen kaltainen vaikutusten arviointi yhdessä kunnan, maakunnan ja ELY- keskuksen kanssa. Kaavoitusvaatimus saattaa myös pitkittää kaivoslupaprosessia kohtuuttomasti. Jokainen kaivosalueen kaava tulee käymään läpi kaikki oikeusasteet.

Kaavoitusvaatimus parantaisi toisaalta kuntien mahdollisuuksia oman alueensa suunnittelussa ja lisäksi paikallista vaikuttamismahdollisuutta. Kuntakaavojen sisältö- selvitys- ja vaikutustenarviointivaatimukset ovat myös yleispiirteistä maakuntakaavaa tiukemmat, jolloin kuntakaavoituksen yhteydessä voitaisiin asiaa tarkastella yksityiskohtaisemmin ja eri intressit huomioiden.

Mikäli kuitenkin kaivoslaki edellyttäisi kuntatason kaavaa, ei kunnalle saa kaivoskaavoista tulla oman työn lisäksi tehtävää työtä, joka aiheuttaa kunnille myös lisäkustannuksia. Kaivosalueiden kaavoituksesta aiheutuneet kustannukset tulee voida periä hankkeen toteuttajalta, kuten tuulivoimakaavoituksen ja ranta-asemakaavoituksen yhteydessä on mahdollista.

Ylikunnallisten kysymysten ja yhteyksien (tie-, sähkölinja- jne.) varmistamiseksi kaivoksia koskevat lupa- ja kaava-asiat tulee aina tehdä tiiviissä yhteistyössä maakuntakaavoituksen kanssa.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Hämeen liitto kannattaa vakuussäätelyn lisäämistä kaivosasioissa. Vanhoista, toiminnan lopettaneista kaivoksista on aiheutunut paljon ympäristöhaittoja, joiden korjaamisesta ei ole asianmukaisesti vastattu. Tiukempi kaivosten lopettamisen seuranta ja suuremmat vakuudet tuovat toivottavasti pikaisesti muutosta tähän asiantilaan. Hämeen liitto esittääkin, että siirtymäsäännöksellä kaivosten olemassa olevat vakuudet tulee välittömästi asettaa muutettujen säännösten mukaisiksi.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

Hämeen liiton mielestä alkuperäiskansojen oikeudet on huomioitava kaivoslain uudistamisessa ja heitä on kuultava asian valmistelussa.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Mustonen Paula
Hämeen liitto - Maakuntahallitus